

VEB RESURLARIN TƏSNİFATI VEB VƏ İNKİŞAF VEB SƏHİFƏLƏRİN NÖVLƏRİ

Abbasquluzadə F.C.

(BDU, Tətbiqi riyaziyyat və kibernetika fakültəsi)

fatima.abbasquluzade@bk.ru

Xülasə: Təqdim olunan işdə veb resursların təsnifatının sadə analizi əks olunur. Veb səhifələrin növləri və tipləri analiz edilmişdir. Statik və dinamik Veb səhifələrə baxılmışdır.

Açar sözlər: veb inkişafı, veb resurs, veb səhifə, static veb səhifə, dinamik veb səhifə

Son zamanlar Internet texnologiyaların həyatımızın müxtəlif sahələrində (təhsil, elm, idarəetmə, iqtisadiyyat, biznes və s.) geniş tətbiqi Veb resurslara olan tələbatı günbəgün artırır və yeni Veb resursların yaradılmasını actual edir. Veb resurs World Wide Web-dən əldə edilə bilən bir informasiya vahididir. Bunlara nümunə olaraq veb səhifələr və Veb pertalları, elektron poçt, Veb texnologiyaya əsaslanan verilənlər bazasını göstərmək olar. Internetin inkişafı Veb-resursların müntəzəm olaraq dəyişməsinə gətirib çıxarır. Erkən konsepsiya statik fayl və ya sənədlərdən ibarət Veb səhifələrin yaradılmasına yönəldilmişdir. Hal hazırda, bu terminin mənası Internet vasitəsilə əldə edilə bilən müxtəlif anlayışlara aid edilir. Vahid qaynaq lokatorları və ya URL-lər, Internetdəki bir mənbəni müəyyən etmək üçün istifadə olunur.

Veb inkişafı Internet (World Wide Web) və ya bir intranet (xüsusi şəbəkə) üçün veb sayt hazırlamaqda iştirak edən işdir. Veb inkişafı sadə mətnin sadə bir statik səhifəsini inkişaf etdirməkdən, mürəkkəb veb əsaslı internet tətbiqetmələrinə (vəb tətbiqetmələrə), elektron müəssisələrə və sosial şəbəkə xidmətlərinə qədər dəyişə bilər. Veb inkişafının aid olduğu vəzifələrin daha əhatəli siyahısı veb mühəndisliyi, veb dizayn, veb məzmunun inkişafı, müştəri ilə əlaqə, müştəri tərəfi, server tərəfi skriptləri, veb server və şəbəkə təhlükəsizliyi konfigurasiyası və e-ticarət inkişafı əhatə edə bilər.

Veb mütəxəssisləri arasında "vəb inkişafı" adətən veb saytların qurulmasının əsas qeyri-dizayn tərəflərinə aiddir: yazı işarəsi və kodlaşdırma. Veb inkişafı məzmun dəyişikliklərini daha asan və əsas texniki bacarıqlarla təmin etmək üçün məzmun idarəetmə sistemlərindən (CMS) istifadə edə bilər. Daha böyük təşkilatlar və müəssisələr üçün veb inkişaf qrupları yüzlərlə mütəxəssisdən ibarət ola bilər və veb saytları inkişaf etdirərkən çevik metodologiyalar kimi standart üsullara əməl edə bilər. Kiçik təşkilatlar müqavilə bağlamaqla bir tərtibatçıya və ya qrafik dizayneri və ya informasiya sistemləri üzrə mütəxəssis kimi əlaqəli iş vəzifələrinə ikinci dərəcəli tapşırıq tələb edə bilər. Veb inkişafı təyin olunmuş bir şəbəkənin sahəsindən daha çox şəbəkələr arasında birgə səy ola bilər.

Veb tərtibatçısının üç növ ixtisaslaşması mövcuddur: ön hazırlayıcı, arxa hazırlayıcı və tam yığım inkişaf etdiricisi. Ön son inkişaf etdiricilər, istifadəçi brauzerində işləyən davranış və vizual məlumatlar cavabdehdir, arxa plan tərtibatçıları isə serverlərlə işləyirlər.

Veb-səhifə - İnternet üçün nəzərdə tutulmuş, ən azı bir hiperkeçidə malik olan, xüsusi format olunmuş və özündə mətn (text), qrafika (graphic), istinadları (hyperlink), animasiyaları (animation) saxlayan və veb saytın hər hansı bir səhifəsini göstərən sənəddir. Veb səhifə dünya miqyasında internetdə mövcud olan bir sənəddir. Veb səhifələr xüsusi serverlərdə - veb serverdə saxlanılır və veb brauzerdən istifadə etməklə baxıla bilər. Veb səhifə mətn, qrafika, audio, video və hiper bağlantılar da daxil olmaqla çox böyük məlumat özündə saxlaya bilər. Bu hiper bağlantılar digər veb səhifələrlə əlaqəni qurmaya xidmət edir. Hər hansı bir veb serverdə əlaqəli veb səhifələrin toplanması veb sayt kimi tanınır. Unikal Uniform Resource Locator (URL) hər veb səhifə ilə əlaqələndirilir.

Veb saytlar iki fərqli növə ayrılır: statik və dinamik. Ümumdünya İnternet şəbəkəsindəki ilk səhifələr əsasən statik və dəyişməz idi, müəyyən bir mövzu haqqında eyni məlumat ziyarət edən hər kəsə çatdırılırdı. Bəzi hallarda, saytlar zamanla bir qədər inkişaf edə bilər, lakin hələ də çox dərəcədə statikdir, yəni yalnız müntəzəm və avtomatlaşdırılmış əsasda deyil, yaradıcıları tərəfindən dəyişdirildikdə dəyişir. Statik veb səhifə (bəzən, düz səhifə və ya stasionar səhifə adlanır) veb tətbiqetmənin yaratdığı dinamik veb səhifələrdən fərqli olaraq, tam olaraq istifadəçinin veb brauzerinə çatdırılan bir veb səhifədir. Nəticədə, statik veb səhifə, bu cür versiyaların mövcud olduğu və serverdə saxlanılan sənədin məzmun tipini və ya dilini müzakirə etmək üçün müəyyən veb serverin müasir imkanlarına tabe olmaqla, bütün istifadəçilər üçün eyni məlumatı göstərir. Statik veb səhifələr, adətən, HTML sənədləridir, fayl sistemində sənədlər şəklində saxlanılır və veb server tərəfindən HTTP üzərindən mövcuddur (buna baxmayaraq ".html" ilə bitən URLlər həmişə statik deyildir). Tamamilə məlumatlı olan statik saytlarla müqayisədə dinamik bir veb sayt daha çox işləyir. İstifadəçilərə səhifədəki məlumatlarla qarşılıqlı əlaqə qurmağa imkan verir. Əlbəttə ki, bu yalnız HTML kodundan çox istifadə tələb edir. Dinamik veb-saytlar həm müştəri, həm də JavaScript, PHP və ya ASP kimi server tərəfli dillərə etibar edərkən statik saytlar yalnız müştəri tərəfli HTML və CSS kodlarını istifadə edir. İstifadəçi dinamik veb saytına daxil olduqda, sayt brauzerdə və ya serverdə işləyən kod vasitəsilə dəyişdirilə bilər. Son nəticə statik veb saytdakı kimi eynidir: veb brauzerdə göstərilən HTML səhifə. Dinamik məzmun yaratmaq üçün belə veb saytlar server tərəfi və müştəri tərəfi skript birləşməsindən istifadə edirlər. Müştəri tərəfi skript, ümumiyyətlə JavaScript ilə brauzer tərəfindən yerinə yetirilən koda aiddir. Bu vaxt, server tərəfindəki skript, server tərəfindən yerinə yetirilən koda aiddir. Dinamik bir veb səhifə, hər dəfə baxıldıqda fərqli məzmunu əks etdirən bir veb səhifədir. Sadəcə halda, səhifə günün vaxtı, veb səhifəyə daxil olan istifadəçi və ya istifadəçi qarşılıqlı fəaliyyət növündən asılı olaraq dəyişə bilər.

Beləliklə, veb inkişafı nəticəsində inkişaf edən instrumental vasitələr və texnologiyalar dəsti proqramistlərə daha dinamik və interaktiv veb saytlar yaratmağa kömək edir. Məlumatların və medianın yayılmasının mərkəzləşdirilməməsi üçün bir çox imkanların yaranmasına imkan verir və bu

vəb xidmətlər istifadəçilərə tətbiq mühiti üçün xüsusi bir iş stansiyasına bağlanmaq əvəzinə bir çox yerdən tətbiqetmələrlə əlaqə qurmağa imkan verir.

Ədəbiyyat

1. T.Kazımov. Alqoritmləşdirmə və proqramlaşdırmanın əsasları , AMEA İnformasiya Texnologiyalar İnstitutu.
2. Artur Bibek, Bad Smit. Creating Web Pages For Dummies, 2006.